

Siniša Bjeković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Poštovani prijatelji, kolege posebno iz civilnog sektora koji dugo godina vodite bitku ne samo za ovaj nego bitku i protiv svih zločina i onih koji su odgovorni za te zločine, hvala vam što ste mi danas omogućili priliku da se obratim svima vama da budem tu i da sa nekoliko riječi prilagođenih vremenu, razlogu i mjestu okupljanja kaem nešto. Ali nadasve sam dužan reći da sam posebno ... porukom koju sam dobio od gospodina Alena Bajrovića, čovjeka koji je na pravdi Boga i bez ikakvog grijeha izgubio oca ne saznajući ni gdje počiva ni da li je našao svoj zasluženi mir. Prvi razlog – to me vratilo u djetinjstvo u časnu kuću Bajrovića u Moćencu u Pljevljima i prijateljstvo moje babe Bajrović koje traje i nakon njihove smrti. Drugi razlog je možda još i uvjerljiviji, ako čovjek hoće iz srca da govori, jer sam ja ovakvom prigodom na izgubio na pravdi Boga oca i znam šta to znači. Ovi ljudi su pošli bez grijeha. Jedini grijeh im je bio što su bili ljudska bića i što su vjerovali u ljude. Možda i to što su zadnju mrvu nade polagali u veliko srce ovog grada koji je vjekovima bio utočište i njima luka, mnogim znaninim i neznanim velikanima i sasvim običnim ljudima. Svi oni jednako su bili predani ljepotama ovog grada, njegovim kulama i obalama najljepšeg zaliva na svijetu. Valjda su i ti nijemi čuvari ovog grada i sva brda i bedemi koji ga okružuju ulivali nadu i vjeru u spas od vrtloga bratoubilačkog rata u kojem su ljudi preko noći postajali brojevi i izvjesne žrtve samo zbog toga što su pripadali drugoj vjeri i narodu. I nisu pristajali na sukob među istim onim ljudima koji su samo neki dan prije toga dijelili iste strahove, iste nade i ista očekivanja. Umjesto toga, progonjeni i nezaštićeni poslani su u smrt ili patnje nedostojne ljudi na kraju proteklog milenijuma. Mnogo od njih baš odavde iz grada koji su na različite načine obilježili književnici, moreplovci, slikari, diplomate, putopisci, sportisti – od Iva Andrića, Voja Stanića, Dušana Kostića – svi oni ne prepoznaju se po vjeri, naciji, rasi već po onome što su doprinijeli i prinijeli na oltar našeg zajeništva i sloge u riznici svjetske kulturne baštine obilježavajući jedno vrijeme i čitavu jednu epohu po mnogo čemu drugačiju od današnjice i tadašnjice. I bi tako sve do zlosutnih i kobnih 90-ih koje nisu donijele samo rat i stradale nego i potpuni krah ljudskog u ljudima, etičkog u profesiji, kao i zatiranje naših tragova zajedništva, gromoglasnom bukom najavljujući ono što će se desiti – katastrofu. A istovremeno utištavajući sve glasove zdravog razuma. Upravo kroz taj ambijent još uvijek se nazire slika prošlosti u kojoj nisu ćutale samo muze dok su grmjeli topovi – ćutali su i ljudi, ćutale su i institucije, ćutala je država. Predugo. A što je posebno žalosno ćutalo je i sjećanje mnogih osim rijetkih i onih kod kojih je bol za najmilijima pritiskao tešku tišinu dok su im se djelovi duše kidali, razasuti na barijerama pravde zemaljske i božje jednako. Ovo što govorim nikako ne smije biti shvaćeno kao prekopavanje po prošlosti kojem smo često skloni. To je samo prebiranje po sjećanju i našim skorijim zabludama zbog kojih su često padale nevine žrtve, a živima ostajao najteži teret. Pitanje zašto i gdje smo nakon svega? Jesmo li barem probudili sopstvenu savjest i dozvali iz magle ovih naših i nikog drugog brda i doline da se ljudi dozovu pameti i da uvide i priznaju grijeh, da živima ublaže bol a onima kojih nema podare vječni mir kojega neće naći sve dok njihove žrtve ostaju uzaludne jer još uvijek nisu dovoljne da na našin zabludama i zločinima iz prošlosti konačno naučimo lekciju za budućnost. Pravna nauka u jednom dijelu prepoznaje princip da bez žrtve nema zločina. Bez namjere da poredim načela sa životnim situacijama samo jedno pitanje nekako samo po sebi lebdi nad ovim principom – ako su nevine žrtve pale i ako za njih znamo, neće valjda biti da zločina nema. Pa čak i tamo gdje pravda nije bila dostižna, a toga ima dosta oko nas. A i u cijelom svijetu. Krug nije zatvoren sve dok toga nijesmo svjesni. I ove i sve druge nevine žrtve ipak traže odgovor na ključna pitanja i dileme. U ime čega, zašto i u ime koga? Ako je to učinio u ime svih nas onda je naša moralna obaveza da o tome govorimo kao ljudi, svjesni odgovornosti za događaje iz prošlosti i još više za ono što nas čeka. Zato se obraćam vama koji nosite najdublje ožiljke – ako je istina zarobljena, sjećanje ne može biti. Pod njihovim sjenima je i dalje naša obaveza da se me zaboravi i da se ne ponovi. Nikad, nikome i nigdje.